

Täysistunto

Tiistai 9.6.2026 klo 14.01

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 2/2026 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 16/2026 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Siellä ensimmäisenä on edustaja Yrttiaho. Olkaapas hyvä.

Keskustelu

16.40 **Johannes Yrttiaho vas:** Arvoisa puhemies! Hankintalain uudistus jatkaa kymmenien vuosien uusliberaalia linjaa Suomen paikallishallinnossa. Ideologinen yhtiöittäminen, kilpailuttaminen ja yksityistäminen on hajauttanut vastuun palveluiden laadusta, kustannuksista ja työntekijöiden asemasta aina vain hämäämpiin sopimusketjuihin. Hankintalakiesityksellä hallitus kiihdyttää nyt julkisten palveluiden yksityistämistä, heikentää työntekijöiden asemaa ja aiheuttaa samalla valtavat kustannukset julkiselle taloudelle. Hallitus esittää, että kunnan tai hyvinvointialueen pitäisi jatkossa omistaa vähintään 10 prosenttia niin sanotuista sidosyksikkö- eli in-house-yhtiöistään voidakseen hankkia niiltä palveluita ilman kilpailutusta. Nyt tällaista omistusrajaa ei ole.

Muutos on pienten kuntien näkökulmasta erityisen ongelmallinen mutta aiheuttaa tietenkin ongelmia myös isommille kunnille ja kaupungeille. Myös yksityisille yrityksille voi tästä esityksestä koitua ongelmia. Omistusrajaa koskevan uuden sääntelyn noudattaminen pakottaa kunnat ja hyvinvointialueet purkamaan paitsi olemassa olevia sidosyksikköjärjestelyjä myös markkinaehtoisia sopimuksia yksityisten kanssa. Mutta ennen kaikkea hallitus pyrkii esityksellään nyt ohjaamaan kunnat ja hyvinvointialueet yksityistämään julkisia palveluita.

Arvioiden mukaan lisäkustannus pelkästään kunnille tästä esityksestä olisi ainakin 600 miljoonaa euroa, hyvinvointialueille satoja miljoonia euroja. Pahimmillaan lisäkustannuksia julkiselle taloudelle arvioidaan koituvan jopa 3–5 miljardia euroa. Kustannuksia syntyy muun muassa olemassa olevan palvelun purkamisesta, uuden palvelun ja järjestelmien sekä infran kilpailuttamisesta ja käyttöönotoista, osakekaupoista, sopimusmuutoksista sekä muutosvaiheen päällekkäisistä henkilöstö- ja sopimuskuluista. Pienille kunnille tällaiset kustannukset voivat olla kohtalokkaita, ja esitetyt muutokset tulevat varmasti johtamaan myös kuntien pakkoliitoksiin.

Hallituksen politiikka on kallista yksityistämistä ja keskittämispolitiikkaa. Se on ristiriidassa myös perustuslain takaaman kuntien itsehallinnon kanssa. Yksityiset yhtiöt saavat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

lakimuutosten myötä entistä isomman siivun julkisista hankinnoista, joiden arvoksi on jo nyt arvioitu 38 miljardia euroa, samalla kun kuntien ja hyvinvointialueiden talous ja työntekijöiden asema sekä palveluiden laatu tulevat lakiesityksellä heikentymään. Sidosyksiköiden piirissä julkisista hankinnoista on noin seitsemän miljardia ja arviolta puolet tästä voitaisiin lakimuutosten myötä ajaa markkinoille, siis noin kolme ja puoli miljardia hankintoja. Julkisomisteisten yhtiöiden Kustos ry tosin arvioi summan paljon pienemmäksi, ehkä vain 50—150 miljoonaksi, koska se olettaa isojen pääomistajien pitävän in-house-yhtiöt itsellään tai siirtävän palvelutuotannon omaksi toiminnaksi. Mutta näin ei suinkaan välttämättä tapahdu, ja pääministeri Orpon hallitus tietää sen. Paine kilpailuttaa ja yksityistää palveluita tulee kasvamaan hallituksen esityksellä ja esityksen myötä kokonaisuutena. Tässä ei ole tietenkään mitään yllättävää, että hallitus tällaista esittää. Orpon hallitus palvelee jälleen kerran EK:n ja Suomen Yrittäjien jäsenkunnan ja samalla myös kansainvälisten suuryhtiöiden yhtiövallan etua.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys ei todellakaan vastaa meidän käsitystämme hankintalain uudistamistarpeista, veronmaksajien varojen vastuullisesta käytöstä, kuntien itsehallinnosta, saati työntekijöiden oikeuksien ja julkisten palveluiden ja hankintojen laadun turvaamisesta.

Puhemies! Ehdotan, että eduskunta hylkää lakiehdotukset ja hyväksyy vastalauseen 4 mukaiset neljä lausumaehdotusta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mäkynen.

16.45 Matias Mäkynen sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys julkisista hankinnoista on yksi Orpon hallituksen ideologisimmista ja epäonnistuneimmista esityksistä. Olemme talousvaliokunnassa käsitelleet lakia erittäin perusteellisesti ja saaneet siitä hyvän käsityksen. On poikkeuksellista, miten yksiaanisesti ja miten laajasti kritiikkiä tätä hallituksen esitystä kohtaan esitetään niin kaikista ministeriöistä, julkisesta hallinnosta kuin esimerkiksi useiden perustuslakiasiantuntijoiden taholta. Ainoat tätä puoltavat tahot löytyvät Etelärannasta.

Julkisia hankintoja tehdään noin 38 miljardin euron edestä vuodessa, ja kilpailu julkisissa hankinnoissa on kyllä osittain vähäistä. 40 prosenttiin kilpailutuksista osallistuu enintään kaksi tarjoajaa. Tämän hallituksen esityksen tarkoitus ja tavoite lisätä kilpailua onkin hyvä, mutta ne keinot, jotka hallituksen esityksessä on valittu, eivät tule sitä tilannetta juurikaan parantamaan. Suomen noin 2 700 in-house-yhtiötä tarjoavat kuntalaisille esimerkiksi ruokapalveluita, it-palveluita, teknisiä ratkaisuja, kiinteistönhuoltoa ja muita tukitoimintoja. Erityisesti monessa pienessä kunnassa on kyse palveluista, joita markkinoilta ei ole saatavissa, on kyse kilpailutuksista, joihin ei ole välttämättä saatu tarjouksia lainkaan, ja näitä ongelmia tämä esitys ei tule korjaamaan.

Varsinaiset ongelmat tässä esityksessä ovat kahdessa kohdassa. Ensimmäinen on niin sanottu kymmenen prosentin vähimmäisomistusraja in-house-yhtiöissä. Sen mukaan siis jokaisen kunnan on omistettava vähintään kymmenen prosenttia omista sidosyksikköyhtiöistään. Toinen ongelma koskee viiden prosentin ulosmyyntirajaa. Se tarkoittaa sitä, että niissä yhtiöissä, joita kunnat omistavat, ne saavat myydä korkeintaan viisi prosenttia toiminnastaan omistajakuntien ulkopuolelle. Nämä molemmat rajat itsessään ovat keinotekoisia, ja niille ei ole löytynyt perusteluita talousvaliokunnan käsittelyn aikana, mutta yh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

dessä niiden vaikutus tulee olemaan erityisen haitallinen. Kerron niistä nyt muutaman esimerkin.

Kaikista ilmeisin ongelma koskee pieniä kuntia. Kymmenen prosentin omistusosuuksia ei ensinnäkään riitä kaikille kunnille kaikissa yhtiöissä, joissa ne ovat olleet osakkaina, mutta kaikilla kunnilla ei myöskään ole taloudellisia mahdollisuuksia osallistua kuntien omistamiseen kymmenen prosentin osuudella. Tällöin esimerkiksi ruokapalvelut, joita ei pienessä kunnassa markkinoilta ole saatavilla, joudutaan jatkossa järjestämään todennäköisesti kunnan omana toimintana kuntien yhteistyön sijaan. Tällä on todennäköisesti se vaikutus, että kustannukset kasvavat.

Hyvinvointialueiden kohdalla erityinen huomiomme on kohdistunut lonkkaleikkauksia tekevään Coxaan. Lonkkaleikkauksissa jonot ovat jo tänä päivänä pitkiä. Coxa on yhtiömuotoinen usean hyvinvointialueen omistama yhtiö, joka tekee lonkkaleikkauksia. Omas- ta vaalipiiristäni Etelä-Pohjanmaa omistaa Coxasta 5,9 prosenttia ja Pohjanmaan hyvinvointialue 3 prosenttia. Tulevaisuudessa Etelä-Pohjanmaa ja Pohjanmaa eivät voi toimia tällaisilla osuuksilla Coxan omistajina, vaan joko niiden on tehtävä miljoonakaupat Pirkanmaan kanssa, jos Pirkanmaa on halukas myymään, niin että ne voivat omistaa 10 prosenttia, tai sitten Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueiden on vähennettävä Coxan tekonivelleikkausten käyttämistä tai luovuttava siitä. Terveystieteiden palveluille on tässä esityksessä annettu siirtymäaikaa 30.6.2029 saakka, ja seuraavan hallituksen onkin syytä arvioida tätä muutosta vielä uudelleen tämän siirtymäajan puitteissa.

Vielä yksi esimerkki, koskee kuntien elinkeino- ja matkailuyhtiöitä. Nämä ovat toimintoja, joita ei markkinoilta löydy. Niitä eivät yksityiset yritykset tee, koska kysymys ei ole varsinaisesti voittoa tavoittelevasta toiminnasta, vaan yhtiöt ovat olleet olemassa markkinoita tukeakseen ja koordinoidakseen yritysten välistä toimintaa ja yhteistyötä matkailun ja elinkeinojen kehittämisen aloilla. Nyt näitä yhtiöitä joudutaan purkamaan, kunnat joutuvat jäämään näistä ulos, ja se aiheuttaa ongelmia varsinkin pienille kunnille. Kuntaliitto on todella arvioinut, että tästä esityksestä koituu satojen miljoonien eurojen kustannukset kunnille, ja lisäksi valiokuntakuulemisissa on jäänyt auki kysymys mahdollisista korvausvelvollisuuksista määräaikaisten sopimusten ennenaikaisista irtisanomisista.

Arvoisa puhemies! Edellä sanottuun ja mietintöön kirjattuun vastalauseeseemme viitaten esitän, että tämä hallituksen esitys hankintalaiksi hylätään. Esitän myös edustaja Kaarisalon kansliaan jättämiä lausumia, jotka kuuluvat seuraavasti:

1) Eduskunta edellyttää, että sääntelyn tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaan, talouteen ja elinvoimaan seurataan tiiviisti ja tarvittaessa lainsäädäntöä muutetaan.

2) Eduskunta edellyttää, että sääntelyn vaikutuksia huoltovarmuuteen ja kyberturvallisuuden seurataan ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin niiden turvaamiseksi.

3) Eduskunta edellyttää, että sääntelyn vaikutuksia innovaatioiden käyttöönottoon ja innovatiivisiin julkisiin hankintoihin seurataan.

4) Eduskunta edellyttää, että Euroopan unionin hankintadirektiivin muutosten yhteydessä arvioidaan kansallisen lainsäädännön muutostarpeet ja tehdään korjaukset, jotka mahdollistavat in-house-yhtiöiden tarkoituksenmukaisen hyödyntämisen.

5) Eduskunta edellyttää, että sääntelyn aiheuttamia kustannuksia julkiselle taloudelle seurataan ja valtioneuvosto toimittaa vaikutuksista raportin eduskunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

16.51 **Juha Viitala sd:** Arvoisa puhemies! Hallituksen hankintalain uudistukselle asettamat tavoitteet ovat kannatettavia. Alueellisen elinvoiman vahvistaminen, tehokkuus, kustannussäästöt ja yrittämisen toimintaedellytysten parantaminen ovat kaikki tavoitteita, jotka voimme varmasti kaikki tässä salissa allekirjoittaa.

Valitettava tosiasia kuitenkin on se, että tämä hallituksen esitys ei tule toteuttamaan näitä tavoitteita vaan tulee toimimaan jopa päinvastaisesti. Esitys kaventaa kuntien itsehallintoa ja lisää kuntien ja alueiden kustannuksia ja hallinnollista taakkaa merkittävästi. Myös suuri osa lausunnonantajista valiokunnassa selkeästi vastusti lakiesitystä. Hallituksen esitykseen sisältyvillä vähimmäisomistusosuusvaatimuksilla tulee olemaan merkittäviä seurauksia erityisesti pienille kunnille ja kuntien yhteiselle kehittämistyölle. Kuntien yhteisomistuksessa olevat kehitysyritykset ovat yleisiä ja tärkeitä työkaluja alueen yhteisen elinvoimatyön tekemiselle. Yritystoiminnat eivät seuraa kuntarajoja, ja varsinkin alueellisten teollisuusklusterien kehittäminen vaatii kuntien tiivistä yhteistyötä. Hallituksen esittämä vaatimus 10 prosentin vähimmäisomistusosuudesta sidosyksiköissä vaikeuttaa erityisesti pienten kuntien osallistumista yhteisiin kehitysyrityksiin.

Hallituksen esitys tulee arvioiden mukaan lisäämään kuntien ja hyvinvointialueiden kustannuksia jopa sadoilla miljoonilla. Erityisen vakavia vaikutuksia uudistuksella olisi ICT-palveluihin, tietohallintoon ja kuntien yhteisiin kehitysyrityksiin. Huolestuttavia ovat myös esityksen vaikutukset hyvinvointialueiden kykyyn järjestää lakisääteiset sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut.

Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Mäkysen tekemää hylkäysehdotusta sekä viittä lausumaehdotusta, jotka hän teki ja jotka edustaja Kaarisalo on jättänyt. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Martin Paasi.

16.54 **Martin Paasi kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä esityksessä on kyse julkisten hankintojen kilpailusta, veronmaksajien rahasta ja pk-yritysten mahdollisuuksista. Julkisia hankintoja tehdään Suomessa noin 40 miljardilla eurolla vuodessa. Siksi on väliä, kuinka moni yritys pääsee tarjoamaan, ja saadaanko rahalle vastinetta.

Arvoisa rouva puhemies! Hankintojen ongelma on liian usein heikko kilpailu. Noin 40 prosenttiin kilpailutuksista osallistuu enintään kaksi tarjoajaa. Samalla in-house-yhtiöiden käyttö on kasvanut tavalla, joka on sulkenut markkinat yrityksiltä. Kun julkinen toimija on voinut omistaa yhtiöstä hyvin pienen osuuden ja ostaa siltä ilman kilpailutusta, kilpailuttamisen pääsääntö on kiertynyt liian helposti. Tähän Suomella ei ole varaa.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys ei kiellä in-house-yhtiöitä eikä vie kunnilta mahdollisuutta järjestää palvelujaan. Se asettaa kilpailuttamattomalle ostamiselle selkeämmät ehdot. Keskeinen muutos on, että osakeyhtiömuotoiselta sidosyksiköltä tehtävän kilpailuttamattoman hankinnan edellytyksenä olisi jatkossa vähintään 10 prosentin omistusosuus. Jos julkinen toimija haluaa ostaa omalta yhtiöltään ilman kilpailutusta, sen pitää myös aidosti omistaa sitä.

Arvoisa rouva puhemies! Kilpailulla on merkitystä myös käytännössä. Talousvaliokunnan mietinnössä nostetaan esiin 9 000 asukkaan kunta, joka kilpailutti taloushallinnon palveluja ja säästi noin 30 prosenttia kustannuksista. Tämä kertoo olennaisen: kun kilpailua syntyy, veronmaksajien rahaa voi riittää pidemmälle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä parannetaan myös hankintojen valmistelua. Markkinavuoropuhelua vahvistetaan, yhden tarjouksen tilanteeseen kilpailutus olisi pääsääntöisesti uusittava ja EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat olisi lähtökohtaisesti jaettava osiin. Tämä on tärkeää pk-yrityksille. Ne eivät aina häviä siksi, että niiden palvelu olisi huono. Ne häviävät jo ennen kilpailua, jos hankinta on rakennettu niin suureksi, ettei pienempi toimija voi edes tarjota.

Arvoisa rouva puhemies! On selvää, että uudistus herättää myös huolia. Vaikutukset eivät ole samanlaisia isossa kaupungissa ja pienessä syrjäisessä kunnassa. Myös tietyissä kriittisissä palveluissa muutos pitää tehdä hallitusti. Siksi voimaantuloa porrastetaan ja kriittisille palveluille annetaan pidemmät siirtymäajat. Vaikutuksia pitää seurata. Jos palvelujen saatavuuteen tai kuntien lakisääteiseen tehtävien hoitoon syntyy ongelmia, niihin pitää puuttua.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys vahvistaa myös avoimuutta ja vastuullisuutta. Harmaan talouden torjuntaa tiukennetaan ja sidosyksiköiden ostolaskudatan läpinäkyvyyttä halutaan parantaa. Tämän uudistuksen peruslinja on oikea: kilpailu pääsäännöksi, poikkeuksille selkeämmät rajat ja pk-yrityksille paremmat mahdollisuudet. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

16.57 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Kilpailua vapautetaan tällä esityksellä, mutta kuinka paljon sitä oikeasti tässä tapahtuu? Meillä julkiset hankinnat ovat 38 miljardia euroa: valtio, kunnat ja kuntayhtymät, hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymät, seurakunnat. 31 miljardia on ihan vapaasti kilpailtavissa. Tässä, mistä me nyt puhumme, puhutaan seitsemän miljardin sidosyksikköhankinnoista — seitsemästä miljardista, kun kaiken kaikkiaan on 38 miljardia.

Siinäkin on kysymys siitä, että aika moni niistä toiminnoista, jotka on synnytetty kuntien toimintoina, in-house-yhtiöinä, on syntynyt kuntien luonnollisen yhteistyön seurauksena. Mitä kunta tekee? On havaittu, että naapurikunta tekee samanlaista ja me voidaan tästä saada hyötyä, tehdään tästä yhtiö ja saadaan in-house-yhtiö ja saadaan palvelutuotantoa tehtyä. Näin. Toinen syy, minkä takia tätä on tehty, liittyy siihen, että nämä ulosmyyntirajat ovat todella tiukat, ja sen takia on sitten synnytetty yhtiöitä, joilla pystytään yhteistyötä tekemään. Nyt kun näitä on tehty, niin erityisesti pienet kunnat ovat näistä hyötäneet, koska monet in-house-yhtiöt ovat syntyneet isojen kasvukeskusten ja niiden ympärillä olevien kuntien kanssa yhdessä. Ja tässä tulee olemaan se ongelma.

Täällä on kaksi isoa ongelmakohtaa. Toinen liittyy tähän kymmenen prosentin omistusosuuteen. Nyt kun tätä on laskettu siitä seitsemästä miljardista eurosta, joka tässä on se kokonaisvolyymi sidosyksiköillä, ja sitten kun palastellaan tämä sellaisiin osiin, paljonko on niitä sidosyksiköitä, joilla on enemmän kuin kymmenen omistajaa, niin sitten ruvetaan olemaan enää kahdessa miljardissa, ja sen jälkeen siitä puolet on omaa tuotantoa ja toinen puoli on markkinoilta hankittua. Markkinoille vapautuva pienomistajien osuus, josta tässä nyt puhutaan, on 5—15 prosenttia, 50:stä 150 miljoonaan euroon. Aika pieni markkinatoimija tästä tulee, mikä vapautuu markkinoille.

Ja sitten, tämä ei varmaan jää tähän. Tapahtuu semmoinen, että kunnat alkavat vetää toimintoja itselleen, ja sitten katsotaan, kuinka paljon oikeasti sitä tilannetta tässä sitten avataan näillä toimilla. Tässä olisi pitänyt tätä kymmenen prosentin rajaa pudottaa todella roimasti alaspäin. Itse ymmärrän sen kritiikin, kun on laitettu, että 0,0 tai 0,1 prosentilla on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

saatu sidosyksikköasema, että se ei varmaan ole ollut järkevä koko, vaan yksittäisistä prosenttiyksiköistä olisi 1:n ja 3:n välillä varmaan ollut se tilanne, jolla olisi pystytty tämä hoitamaan fiksummalla tavalla. Toinen olisi myös ollut, että ulosmyyntirajaa olisi nostettu.

Nämä ovat niitä keskeisiä asioita, jotka tässä lakiesityksessä ovat pielessä. Voi sanoa, että siellä voi kannattaa niitä monia asioita, jotka liittyvät siihen, että jos tulee vain yksi tarjous ja niin pois päin ja että tietyn kokoluokan tarjoukset pitää jakaa ja niin pois päin. Siellä on ihan hyviä kilpailua lisääviä juttuja, mutta näillä rajoilla estetään monia järkeviä toimintoja. Siitä kertovat, arvoisa rouva puhemies, nämä 700 lausuntoa, jotka ovat vastaan tätä esitystä. Se kertoo siitä, kuinka kova vastustus tulee, ja tässä mielessä voi enteillä, että jatkossa tulee olemaan hankaluuksia, miten tätä tullaan toteuttamaan.

Sitten, arvoisa rouva puhemies, on vielä tämä toimeenpanoaikataulu, jossa ajatellaan, että vuodessa tämä kunnissa saadaan aikaiseksi ja sitten kolmessa vuodessa hyvinvointialueilla näitten osalta. Ja sitten kun tiedetään, että kaikki nämä tulevat samaan aikaan kilpailutettavaksi tai kaikki tulee muutokseen, niin muutuskustannukset ovat erittäin isot. Kunnat ovat laskeneet, että muutuskustannuksia tälle osalle tulee siellä 500 miljoonan luokkaa. Ne ovat todella valtavia. Tässä taloudellisessa tilanteessa ne lisäävät tätä tilannetta, joka vie tätä kestävämpään suuntaan.

Edustaja Mäkysen ehdotus, jossa esitetään lain hylkäämistä, on kannatettava. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo.

17.03 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Hallituksen hankintalakiesitys vaarantaa todella vakavasti kuntien mahdollisuuksia turvata kansalaisille palveluita, ja esitys ajaa sokean ideologista palveluiden yksityistämisen tavoitetta kuntien ja kuntalaisten edun kustannuksella. Vasemmistoliitto vastustaa tätä kehitystä ja puolustaa järkevää julkista palveluntuotantoa. Kuntien on voitava järjestää kuntalaisten tarvitsemat palvelut parhaaksi katsomallaan tavalla paikallista itsehallintoa kunnioittaen. Vasemmistoliitto myös haluaa, että työntekijöiden oikeudet huomioidaan hankinnoissa kattavammin, myös alihankintojen ja vuokratyön käytön osalta. Julkisilla hankinnoilla ei saa tukea työehtojen polkemista ja hyväksikäyttöä. Näistä syistä kannatan lakiehdotusten hylkäämistä eli edustaja Yrttiahon hylkäysesitystä ja edustaja Yrttiahon tekemiä lausumaehdotuksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa.

17.04 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Tässä on kyse merkittävästä uudistuksesta, joka vahvistaa julkisten hankintojen tehokkuutta, lisää kilpailua ja parantaa verovarojen käyttöä. Julkisia hankintoja tehdään Suomessa vuosittain noin 38 miljardilla eurolla. Siksi on tärkeää, että hankintajärjestelmä kannustaa aidosti kustannustehokkaisiin ratkaisuihin, markkinoiden toimivuuteen ja uusien toimijoiden mukaanpääsyyn. Hallituksen esitys on vastaus tähän tarpeeseen.

Erityisen tärkeää on, että uudistus vahvistaa pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia osallistua julkisiin tarjouskilpailuihin. Se tukee yrittäjyyttä, alueellista elinvoimaa ja kilpailuneutraaliteettia sekä vähentää sellaisia rakenteita, jotka ovat voineet vähentää kilpailua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

Samalla hallitus on huomionnut nykyisen turvallisuusympäristön vaatimukset. Esitys vahvistaa huoltovarmuuden, kyberturvallisuuden, vastuullisuuden ja ympäristönäkökoh-
tien huomioon ottamista osana hankintaprosesseja.

Valiokunta on käsittelyssään arvioinut huolellisesti myös uudistuksen vaikutuksia kun-
tiin, hyvinvointialueisiin ja eri toimialoihin. Tämän vuoksi esitykseen sisältyy siirtymäai-
koja ja valiokunta korostaa vaikutusten aktiivista seuranta. Näin voidaan varmistaa, että
uudistuksen tavoitteet saavutetaan hallitusti ja palvelujen saatavuus turvaten.

Kokonaisuutena hallituksen esitys vie julkisia hankintoja avoimempaan, kilpailullisem-
paan ja tehokkaampaan suuntaan. Se vahvistaa suomalaisen yrityskentän mahdollisuuksia,
tukee talouskasvua ja luo edellytyksiä julkisen talouden kestäväälle hoidolle.

Mutta vielä kertaan hyvin tärkeän asian: Pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuus
osallistua tarjouskilpailuun on todella tärkeää, ja se on yksi tämän esityksen päätavoitteis-
ta. Mutta täällä salissa me olemme kuulleet hyvin monta kriittistä arviota tästä esityksestä,
ja onkin ensiarvoisen tärkeää seurata säätelyn vaikutuksia erityisesti pienissä kunnissa ja
niissä kunnissa, jotka ovat kaukana kasvukeskuksista. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kalli.

17.07 **Eeva Kalli kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Nämä uudistuksen tavoitteet ovat ilman
muuta hyviä ja kannatettavia, mutta valitettavasti tämän esityksen sisältö pitää sisällään
niin monia ja mittaluokaltaan niin merkittäviä ongelmia, että tätä esitystä ei todella tällai-
senaan voi hyväksyä, vaan tämä esitys pitäisi itse asiassa valmistella kokonaan uudelleen.

Edustaja Mehtälä tekee pian keskustan vastalauseen mukaisen esityksen, mutta käyn
tässä vielä tiiviisti läpi näitä esityksen keskeisiä ongelmia:

Ensinnäkin tämä kymmenen prosentin kaavamainen omistusraja aiheuttaa etenkin pien-
ten kuntien palvelutuotannolle ilmeisiä ongelmia, kuten tässäkin keskustelussa jo moneen
otteeseen on kuultu. Se vaarantaa paikoin jopa lakisääteisiä palveluja, ja tämä kohtuutto-
man lyhyt siirtymäaika pahentaa entisestään tätä ongelmaa.

Toiseksi myös maakunnallinen ja kuntien yhteinen elinvoimayhteistyö uhkaa vaikeu-
tua, mikä on erityisen ongelmallista nimenomaan pienten yrittäjien ja yritysten sekä sen
myötä alueellisen elinvoiman näkökulmasta. Nämä kuntien yhteiset elinvoimayhtiöt ovat
tarjonneet matalan kynnyksen palveluja nimenomaan pk-yrityksille, pienille yrittäjille ja
yrityksille.

Kolmanneksi tämä uudistus aiheuttaa ilmeisiä riskejä myös kyberturvallisuudelle. Yh-
teiskunnan elintärkeään infraan liittyvän kyberturvallisuuden vaarantuminen tunnistettiin
asiantuntijalausunnoissa, ja myös mietinnössä suoraan todetaan, että uudistus todennäköi-
sesti heikentäisi kyberturvallisuuden tasoa. Keskustan mielestä tämä viesti pitäisi ottaa to-
sissaan.

Puhemies! Viimeisenä vaan ei vähäisimpänä nämä kustannukset, siis jopa 600 miljoon-
naan nousevat muutuskustannukset, ne eivät ole pikkujuttu. Tällainen euromäärä on valta-
va kustannus kaikissa oloissa, mutta etenkin tässä julkisen talouden tilanteessa, jossa nyt
olemme, tällaisen kustannustaakan aiheuttaminen kunnille eli kuntalaisille, veronmaksajil-
le, on vastuutonta. Viimeksi tänään olemme täällä salissa käyneet lisätalousarviokeskuste-
lun yhteydessä keskustelua julkisesta taloudesta ja siitä, miten Suomi velkaantuu edelleen
rajulla vauhdilla, ja siksi tämänkaltaiset esitykset ovat sellaisia, mitä on vaikea ymmärtää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

Meidän pitäisi pikemminkin löytää esityksiä, jotka auttaisivat julkista taloutta, eivät toimiisi päinvastoin.

Puhemies! Tässä esityksen keskeisiä ongelmia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Oinas-Panuma.

17.09 **Olga Oinas-Panuma kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Suoraan sanottuna toivoin ihan loppuun asti, että joku hallituspuolueissa älyäisi vetää tämän lain suhteen käsijarrun, mutta ei älynnyt. En oikeastaan olisi halunnut uskoa, että tämä laki yleensäkin tuodaan tähän saliin, mutta se on nyt tuotu. Tausta-ajatus on, niin kuin aiemmin on kuultu, ihan kauris liittyen esimerkiksi meidän pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, mutta tässä nyt toteutus ontuu, tai oikeastaan se toteutus ei edes onnu, vaan kyllä tämä toteutus ihan kaatuu. Ongelma on siinä, että tässä laissa on tämä mielivaltainen kymmenen prosentin omistussosuus, joka jättää nyt sitten monet väkiluvultaan pienet kunnat ulkopuolelle. Tälleen ei ole minkäänlaista tutkimusnäyttöä, tämä ei perustu mihinkään tutkittuun tietoon. Joku tuli ja vetäisi sen stetsonista, ja kyllä se on heikko stetson, josta tuommoisia vetäisyjä tulee.

Tämä vaikeuttaa monen kunnan toimintaa tosi tosi monessa asiassa, niin kuin tässä salissa on kuultu: Yksi, minkä näen huolestuttavana, on se, että tämän jälkeenhan tullaan rakentamaan taas näitä kuntayhtymiä. Eli kun täälläkin aina puhutaan siitä hallinnon purkamisesta ja perussuomalaiset varsinkin tykkäävät puhua kaikenlaisista hillotolpista, niin nyt tämän seurauksena tulee nimenomaan niitä kuntayhtymän valtuustoja ja muita tämmöisiä ylimääräisiä pumppuja ja ylimääräistä byrokratiaa. Siirtymäaika tähän lakiin on liian lyhyt. Tämä loukkaa kunnallista itsehallintoa. Tämä on taas tämmöistä täältä eduskunnasta tulevaa mikromanageerausta. Ja erityisen huolestunut olen kyllä myös näistä meidän kuuluista, mitä tästä tulee, jopa 600 miljoonaa euroa negatiivisia vaikutuksia, ja nehan kohdistuvat erityisesti meidän kuntakenttään.

Jos nyt kerta halutaan näitä kuntia tyyliin liitellä yhteen tämmöisellä erilaisella lainsäädännöllä, niin sanoisitte nyt sen edes suoraan, ettekä vain toisi tämmöisiä lakeja, joitten todellinen tarkoitus on se, että meidän kunnat saatetaan vaikeaan tilanteeseen. Tämän lainkin jälkeen varmasti meidän isot kunnat pärjäävät, vaikka niistäkin tätä iso osa vastusti, mutta pieniin tämä tulee kolahtamaan. Se näkyy myös niissä lausunnoissa, mitä on tullut. Nehän ovat pääasiassa kriittisiä, ministeriöitä myöten, mutta sen ei annettu haitata, vaan tämä laki tänne tuotiin.

Erityisesti olen huolestunut matkailuyhtiöistä, jotka ovat monelle pienelle kunnalle tärkeitä. Monet meidän matkailullisesti merkittävät paikat sijaitsevat nimenomaan näissä väkiluvultaan pienissä kunnissa. Toinen, mistä olen erikoisen huolestunut, ovat meidän elinkeinoyhtiöt, jotka nimenomaan tekevät sitä työtä sinne pieniin ja keskisuuriin yrityksiin ja siihen, että se yritys kenttä siellä kunnissa pärjää.

Ihan oman lauseensa ja kappaleensa ansaitsee tietenkin myös tämä kyberturvallisuusasia: Te myönnätte itsekkin, että siirtymäaika altistaa kunnat kyberhyökkäyksille tai että nämä uhkat lisääntyvät. Nythän nämä isot ict-yhtiöt hallitsevat meidän kuntalaisten henkilötietoja, palkkatietoja ja varautumisjärjestelmiä, ja siinä vaiheessa, kun niitä aletaan purkaa ja siirrellä ties minkälaisille toimijoille tai vaihtoehtoisesti otetaan omaksi toiminnaksi, kyllä siinä vain on isoja riskejä. Monella pienellä kunnalla ei ole itsellään resursseja ja kykyä näitä ict-asioita hoitaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

Te siis halusitte meidän pienet yritykset mukaan, mikä on hyvä ajatus, mutta tämä laki ei sitä ongelmaa ratkaise, tai ainakaan paremmaksi muuta. Monessa kunnassa, esimerkiksi haja-asutusalueella, ei myöskään ole sitä yrityskenttää, joka kaikkia niitä palveluita tarjoaisi. Se on ihan tosi juttu. Eli lopulta todennäköisesti isot kansainväliset yritykset tai isot yritykset, jotka tulevat jostain muualta, vievät sen potin.

Kirjoitin tänne vihkoon ihan, miten tämä laki olisi voitu korjata: paras korjaushan olisi ehdottomasti ollut se, että tätä lakia ei olisi tähän saliin tuotu, elikkä siis jättämällä tekemättä, ja poistamalla tämä kymmenen prosentin omistusraja.

Näin ihan lopuksi: Olen tosi surullinen meidän monen väkiluvultaan pienen kunnan puolesta, ja suurempienkin, nekin tätä vastustivat. Tämä on ideologinen, tämä on keskittävä, tämä ei auta meidän pieniä yrityksiä eikä auta meidän kuntakenttää. Tämä on tämän hallituksen top viisi typerimpiä lakeja, mitä te olette tähän saliin tuoneet, ja joka ikinen ihminen, joka on kuntapäätäjänä toiminut ja tätä vähän sydämellään tarkastelee ja tuon lakiesityksen tutkii, ymmärtää tämän asian. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Mehtälä.

17.14 Timo Mehtälä kesk: Arvoisa puhemies! Kävin hankintalain perusteita läpi ensimmäisessä käsittelyssä enkä kovin syvällisesti mene tässä yhteydessä muuta kuin kokoaan tiiviisti tämän esityksen keskeisimmät ongelmat.

Hallituksen esityksessä itsessään, sen sisällössä, tästä hankintalain uudistamisesta on tavoitteita, jotka ovat erittäin hyviä, mutta sitten pilataan muutamalla asialla tämä lopputulos.

Jospa käyn ihan lyhykäisyydessän läpi nämä ongelmat tästä lakiesityksestä: Kilpailu ei ensinnäkään lisääntynyt, sitten kustannukset kasvavat merkittävästi, hallinnollinen taakka kasvaa, neljäntenä haitat pienille kunnille ja alueelliselle elinvoimalle, viidentenä turvallisuus- ja huoltovarmuusriskit, kuudenneksi ongelmat erityisaloilla ja seitsemänneksi puutteellinen valmistelu.

Erityisesti pysähdyn tähän loppuun puutteellisen valmistelun kohdalle. Tässä vaikutusarviot eri tyyppisiin kuntiin ovat jääneet kokonaan tekemättä. Sitten toinen tähän liittyvä asia: On mielenkiintoista, että lakiesitys ajoittuu huonosti EU:n hankintadirektiivin uudistuksen kanssa, joka on muuten tulossa näillä näkymin syksyllä tänne eduskuntaan käsitteilyyn. Sitten tämä sääntely lisää monimutkaisuutta, vaikka tavoitteena piti olla yksinkertaistaminen.

Mutta kriittisin kohta koko tässä lakiesityksessä on tämä 10 prosentin omistusrajavaatimus, ja se, mikä on mielenkiintoisinta, on se, että hallituksen esityksessä on perustelu, että tämä on siis määräysvallan vuoksi. No, sen verran osakeyhtiölakia olen joutunut ammattini puolesta lukemaan, että määräysvaltaa ei ole missään osakeyhtiössä 10 prosentin omistuksella, vaan jos kirjanpitolakia katsotaan, niin määräysvalta saavutetaan 30 prosentin omistuksella. Sen vuoksi tämä 10 prosentin sääntö on hatusta, niin kuin täällä on jo monesti kuultu.

Eli keskeisin johtopäätös tästä koko lakiesityksestä on, että tämä ei lisää kilpailua merkittävästi mutta lisää kustannuksia, riskiä ja byrokratiaa.

Sen johdosta edellä olevan perusteella ehdotamme, että 1.—4. lakiesitykset hylätään ja että hyväksytään neljä lausumaa. Nämä vastalauseen lausumaehdotukset ovat seuraavat:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

1. ”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uudestaan hankintalakeja koskevat lakiesitykset siten, että hankintalain uudistukselle asetetun tavoitteen mukaisesti kilpailua todella lisätään muun muassa tehostamalla palvelutuotantoa kustannustehokkaammaksi ja lisäämällä alueellista elinvoimaa.”

2. ”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee uudestaan hankintalain uudistamista koskevan lakiesityksen ilman sidosyksiköiden kymmenen prosentin omistusrajavaatimusta.”

3. ”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee tarvittavan esityksen, jolla lasketaan markkinakartoitusta koskevan sääntelyn alaraja yhteen miljoonaan euroon, ja samalla arvioidaan tarvetta tiukentaa markkinakartoituksen huomioimista hankinnan toteuttamisessa.”

4. ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa uudessa valmistelussa kyber- ja tietoturvallisuuden toteutumisen.” — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén.

17.18 **Aki Lindén sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä hankintalaki tässä muodossaan on erityisesti julkiselle sosiaali- ja terveydenhuollolle erittäin huono asia. Käsitelimme sitä hyvin perusteellisesti sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, kuulimme lukuisia asiantuntijoita. Niistä yksi mielenkiintoisimpia oli sellainen kokonaisnäkemys, jossa lukusarja menee tällä tavalla: Suomen julkisten hankintojen kokonaisuudesta, joka on noin 38 miljardia euroa, tällä hetkellä valtaosa eli 31 miljardia on täysin suoraan jo hankintojen piirissä ja 7 miljardia, siis tuollainen noin viidennes, on sitten näiden sidosyksikköyhtiöiden toimintaa. Se jakaantuu kahtia niin, että siitäkin puolet on hankintaa, joka tehdään ulkopuolelta, ja toinen puoli eli kolme ja puoli miljardia on sitä omaa toimintaa.

No, valtaosa näistä sidosyksiköistä on sellaisia, että niissä suuret kunnat, niin kuin täällä nyt on kerrottu, tulevat sen jälkeen kyllä pystymään jatkamaan, kun ne tekevät järjestelyjä, joissa sitten ne yli kymmenen prosentin omistusosuuden omaavat tulevat jäämään sinne. Mutta se pienten kuntien ongelma, kuten täällä on jo selkeästi viitattu, tulee olemaan todella suuri ja hankala. Itse asiassa tässä vapautuu markkinoille hyvin vähän mitään toimintaa — on arvioitu, että käytännössä jopa tuollainen 100—150 miljoonaa euroa eli lähinnä se pienosakkaiden osuus nyt sitten. Millä tavalla ne tulevat siitä sitten selviämään? Ja kun tätä verrataan näihin muutuskustannuksiin, niin ei tässä taloudellisessa yhtälössä todella ole mitään järkeä.

Terveydenhuollossa on viime vuosina korostettu kovinkin paljon tätä suurtuotannon etua, ja se näkyy sitten useissa niissä yhtiöissä, joita ollaan esimerkiksi tukipalveluihin luotu mutta sitten myös ihan ydinpalveluihin, joita nyt edustavat ehkä tunnetuimmin Suomessa Pirkanmaalla toimivat Coxa ja Sydänkeskus Oy. Nyt näiden toiminta tulee selkeästi tässä vaikeutumaan, ja sama tulee näkymään tietysti muualla Suomessa vastaavissa yhtiöissä.

Sitten on myös nämä kilpailurajoitukset, jotka ovat toki jo ennestään voimassa ja jotka ovat Suomessa paljon tiukemmat kuin sitten EU:n hankintadirektiivin määritelmät, eli vain tämä viisi prosenttia tai 500 000 euroa saa olla ulosmyyntiä. Esimerkiksi HUS Laboratorio voisi myydä tällä hetkellä markkinoilla paljon enemmän, mikä suoraan hyödyttäisi terveyspalveluiden käyttäjiä, mutta nämä rajoitteet jatkossakin heikentävät sitä.

Kaiken kaikkiaan, niin kuin tässä edellinenkin puheenvuoron käyttäjä totesi, hylättävä lakiesitys.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kallio.

17.22 **Vesa Kallio kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Heti alkuun kannatuspuheenvuoro edustaja Mehtälän tekemään vastalauseeseen ja siinä esitettyihin lausumiin.

Täällä on pidetty erinomaisia puheenvuoroja, mutta nostan joitain teemoja vielä tässä erityisesti esille.

Tämä paljon esillä ollut kymmenen prosentin omistusraja vaikuttaa erityisen vakavasti ja kalliisti kuntien toimintojen järjestämiseen ja, voi ajatella, jopa huoltovarmuuteen kuntien järjestämän ruokahuollon osalta. Vaikka esityksen tavoitteena on kilpailun lisääminen ja säästöjen aikaansaaminen, ovat esityksen vaikutukset etenkin kuntakentällä täysin päinvastaiset, kuten täällä on hyvin ja useaan kertaan todettu. Se lisää kustannuksia, mutta ei lisää kilpailua ja heikentää erityisesti pienien elintarvikkeita tuottavien tahojen mahdollisuuksia tarjota tuotteita jatkossa kuntien ruokapalveluille.

Hallituksen esitys ei myöskään vastaa parlamentaarisen arviointiryhmän tavoitteita julkisten elintarvikehankintojen sääntelystä. Hankintakriteerejä koskevat hyvät periaatteet tulee kirjata velvoittavasti hankintalain pykäliin, jotta ne eivät jää pelkiksi tavoitteiksi. Lain tulee myös ohjata hankintayksiköitä tekemään elintarvike- ja ruokapalveluhankintoja, joissa noudatetaan kestäviä ja Suomen lain mukaisia tuotantotapoja. Kotimaisia ja ulkomaisia tuotteita on kohdeltava yhdenvertaisesti edellyttämällä samoja tuotantotapoja tuonnilta, mikä vahvistaa myös huoltovarmuutta. Lisäksi laadun tulee olla ensisijainen valintaperuste hankinnoissa, sillä ilman selkeää velvoittavuutta laatukriteerit jäävät helposti hinnan jalkoihin. Vähimmäisomistusosuuden kymmenen prosentin vaatimus koskisi esimerkiksi noin 20:tä ateriapalveluyhtiötä, joiden omistajia ovat yhdessä kunnat ja hyvinvointialueet. Uudistuksen hyödyt ovat epäselvät ja epäsuhdassa palveluiden uudelleenjärjestelystä aiheutuvaan työhön ja kustannuksiin.

Arvoisa puhemies! Erityisen hankalat vaikutukset esitetyllä sääntelyllä on pieniin kuntiin — mikä on tuotu lähes jokaisessa puheenvuorossa esille — yksinkertaisesti sen takia, että pienen kunnan ei ole järkevää tai aina edes mahdollista toteuttaa ateriapalveluja yksin, ja sidosyksikköjärjestämisen rajoittaminen estää keskittämisen tuomat volyymihyödyt. Paikalliset ateriapalveluyhtiöt ovat myös ne, jotka takaavat lähi- ja luomuelintarvikkeiden laajan käytön ja hankkimisen, paikallisen ruuan. Mikäli pieni kunta joutuu luopumaan nykyisestä palveluiden järjestämistavastaan sidosyksikkömuutoksen myötä, se näkyy välittömästi koululaisten, varhaiskasvatuksen sekä vanhusten arjessa. Pelkät omistusjärjestelyt, saati muu palveluiden uudelleenjärjestäminen, johtavat merkittäviin taloudellisiin vaikutuksiin kunnissa. Erityisesti sidosyksiköissä, joissa on merkittävää omaisuutta tai tasearvo, muodostuvat osakkeiden hinnat merkittäviksi. Tällaista omaisuutta ovat muun muassa ympäri Suomen tehdyt keittiöinvestoinnit ateriapalveluyhtiöiden toiminnan alueelliseksi varmistamiseksi. Omistusjärjestelyjen mahdollistamiseksi kunnat joutuvat hakemaan lisärahoituksia lainoin ja muin rahoitusjärjestelyin, joita ei nykyisessä taloustilanteessa muutoin olisi tarpeen toteuttaa.

Myös hyvinvointialueita edustava Hyvil on kriittinen esitystä kohtaan ja pitää esityksen muutuskustannusten korvaamista hyvinvointialueille välttämättömänä. Lisäksi Hyvil toteaa, että mikäli nyt kaavailtu muutos sidosyksikkösääntelyyn koskien vähimmäisomistusvaatimusta toteutuu, vaikeuttaa se huomattavasti ruokapalveluiden järjestämistä alueellisesti. Ruokapalveluiden järjestäminen on osa hyvinvointialueiden varautumista ja huoltovarmuutta ja erikoisruokavaliot huomioiden vaatii erityistä osaamista ja ravitsemuksen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

tuntemusta. Onkin mahdollista, että jos ruokapalveluiden järjestäminen ei ole mahdollista järjestää oman sidosyksikön kautta, hyvinvointialue ottaa toiminnan itselleen. Tästä järjestelystä syntyy isoja muutuskustannuksia, mutta mitään uutta markkinaa ei käytännössä synny.

Paikallisesti tuotetut ateriapalvelut ovat osa suomalaista huoltovarmuutta, kokonaisturvallisuutta. Elintarvikehankintojen erityinen huomioiminen osana huoltovarmuutta ja varautumista on äärimmäisen tärkeää. Paikalliset keittiöt varmistavat ruuan toimitusvarmuuden myös poikkeustilanteessa. Julkisosmisteisessa ateriapalvelussa, joka toimittaa ruuan laitoksiin vanhuksille ja lapsille, on kyse teollisen kokoluokan tuotannosta, jossa määrät ovat 15 000—40 000 annosta päivässä.

Arvoisa puhemies! Hieman ehkä makaaberi sanonta, mutta englannin kielestä suomennettuna on olemassa sellainen kuin että tie helvettiin on päällystetty hyvillä aikomuksilla, ja kyllä tässä hieman sellaisia elkeitä on. — Kiitos. [Jaana Strandman: Ohhoh!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Hänninen.

17.27 Juha Hänninen kok: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Edustaja Viitalalle haluan kertoa kuitenkin, että en ole itse menossa siihen paikkaan, minkä tuossa äsken mainitsitte.

Tämän esityksen tavoitteena on vahvistaa julkisten hallintojen avoimuutta, kilpailua, kustannustehokkuutta ja elinvoimaa, eli nämä tavoitteet ovat varsin hienot ja hyvät. Kilpailu on hyvä asia, kun tuotetaan palveluja. Julkinen sektori käyttää vuosittain kymmeniä miljardeja erilaisiin tuotteisiin ja palveluihin, minkä takia on oikeus ja kohtuus, että kilpailu näihin ja näiden tuottamisesta on avointa. Erityisesti meidän tulee huomioida alueiden pk-yritykset eli pilkkoa hankinnat niin, että myös pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on niihin mahdollisuus.

Arvoisa puhemies! Pienillä kunnilla säilyy mahdollisuus tehdä hankintoja yhteishankintayksiköiden ja hankintarenkaiden avulla sekä omana tuotantonaan silloin, kun markkina alueilta puuttuu kokonaan. Samalla valtion rahoittamaa hankintaneuvontaa on vahvistettu, jotta osaaminen ei muodostu pullonkaulaksi. Tämä on uudistus, joka palauttaa kilpailun periaatteen julkisiin hankintoihin ja kohtelee palveluntuottajia tasapuolisesti.

Arvoisa puhemies! Tämä laki on askel kohti reilumpaa kilpailua ja tehokkaampaa julkisten varojen käyttöä. Kun toimimme näin, on se ennen kaikkea kansalaistemme eduksi. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen.

17.28 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tuossa edellä arvostamani edustaja Kallio piti hyvän puheenvuoron. Itse asiassa hän puhui samaa asiaa, mitä itse tässä aion tuoda esille, eli edustaja Kallio hienosti otti tekstiä sieltä maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon tekemästämme eriävästä mielipiteestä, jossa siis koko oppositio oli yhdessä mukana. Siellähän lukee muun muassa seuraavaa: ”Myös hyvinvointialueita edustava Hyvil on kriittinen esitystä kohtaan ja pitää esityksen muutuskustannusten korvaamista hyvinvointialueille välttämättömänä. Lisäksi Hyvil toteaa, että nyt kun kaavailtu muutos sidosyksikkösääntelyyn koskien vähimmäisomistusvaatimusta toteutuu, vaikeuttaa se huomattavasti ruokapalveluiden järjestämistä alueellisesti. Ruokapalveluiden järjes-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

täminen on osa hyvinvointialueiden varautumista ja huoltovarmuutta ja erikoisruokavaliot huomioiden vaatii erityistä osaamista ja ravitsemuksen tuntemusta.”

Arvoisa rouva puhemies! Itse kiinnitän huomiota juuri erikoisruokavalioiden tuottamiseen näitten muutosten jälkeen. Se ei ole leikin asia, eikä sitä sovi vähätellä. Kun puhutaan erikoisruokavaliosta ja sen toimittamisesta eri sidosryhmille, niin on äärimmäisen tärkeää, että se ruokavalio on todella sitä, minkä sen kuuluu olla. Ihan tälleen keliaakikkona voin sanoa, että jos siellä virheitä tulee sen ruokavalioiden toimittamisen suhteen, vaikka erityisesti vanhemmille ihmisille, niin siitä voi olla tosi isoja ja vakavia seuraamuksia. Siten tämä asia on myös otettava tässä yhteydessä huomioon. Tämä ei ole muissa puheenvuoroissa varsinaisesti esille tullut, joten siksi halusin tämän vielä tässä sanoa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kalmari.

17.30 Anne Kalmari kesk: Arvoisa rouva puhemies! Nostan kolme pointtia tästä hankintalaista.

Ensinnäkin velkajarrutyöryhmän jäsenenä ihmettelen sitä, että tällaisessa julkisen talouden tilanteessa halutaan aiheuttaa kunnille 600 miljoonan edestä kustannuksia — tämä tulee Kuntaliiton laskelmista.

Toiseksikin nämä kustannukset eivät koidu oikeastaan niinkään suurille kaupungeille, vaan tämän on tarkoituskin olla pienten kuntien pakkoliitoslaki. Eli tällä hankintalalla ajetaan pieniä kuntia isompiin yksiköihin.

Ja kolmanneksi olen erittäin surullinen siitä, minkä vaikutuksen tämä hankintalaki antaa suomalaisen ruoantuotantoon ja suomalaisen ruoan, lähi- ja luomuruoan ja ylipäätään suomalaisen ruoan, hankkimiseen. Me olisimme voineet tässä lain yhteydessä säätää sen, että julkisiin ruokapalveluihin ei oteta ruokaa, joka ei täytä Suomen lainsäädännön velvoitteita, mutta se ei hallitukselle kelvannut. Me olisimme voineet tätä kymmenen prosentin sääntöä muuttamalla, tai tekemällä poikkeuksia, varmistaa sen, että kuntien yhdessä omistamat, esimerkiksi hyvinvointialueen kanssa tai useamman kunnan yhteistyönä omistamat, ruokahuoltoyksiköt olisivat voineet toimia järkevällä tavalla, mutta tämä hallitus ei sitä halunnut. Se ei halunnut varmistaa erityisruokavalioiden, ei lähiruokaa, ei luomuruokaa, ei sitä, että hankintaosaamista olisi niin, että pystytään paikallista hankkimaan, kun toisella puolella valittajina ovat vastassa isot kansainväliset jättiyhtiöt. Eli nyt sitten kuntiin joudutaan palkkaamaan uutta väkeä, jos halutaan tällaiseen lopputulemaan päästä.

Tämä hankintalaki on näiltä osin täysi susi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

17.32 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa on monia näkökohtia tullut esiin, ja ehkä yksi semmoinen, jota tässä ei olla niin paljon käyty, on se, että EU on uudistamassa hankintalakeja ja olisi ollut Suomenkin kannalta hyvä odottaa, minkä tyyppinen hankintalakiesitys sieltä on tulossa, ja katsoa, mitä muutostarpeita se olisi tuonut tullessaan, ja olisi päästy sillä tavalla yhteiseen kehityspolkuun tältä osin.

Arvoisa rouva puhemies! Sitten tässä on myös unohdettu aika pitkälti se, että kun pienet kunnat ovat laittaneet tällaisia in-house-yhtiöitä yhteen, niin se on myöskin tuonut sellaista hankintaosaamista ja kilpailuttamisosaamista, mitä yksittäisellä pienellä kunnalla välttämättä ei ole. Tavallaan myös tätä kautta kilpailuttamalla kunnat ovat voineet säästää ja saa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

da niitä palveluja edullisemmin kuin ne olisivat yksittäisinä kuntina pystyneet niitä tekemään, ja sitten ne olisivat olleet riittävän kokoisia myöskin neuvottelemaan näitten isompien toimijoitten kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! Ehkä huolestuttavin asia tässä on se, että tämä kymmenen prosentin raja on vedetty vähän niin kuin hihasta, että sitä ei ole perusteltu lain käsittelyvaiheessa eikä tässä lakiesityksessä, mistä syntyy tämä kymmenen prosentin raja. Tämä on tavallaan se, joka johtaa tässä nyt tämän koko rakenteen muuttumiseen aika isolta osin, ja se hän osio olisi pitänyt tässä paremmin perustella, minkä takia tätä keskustelua täällä erityisen paljon käydään. Se kymmenen prosentin raja ei avaudu kyllä tästä lakiesityksestä. Tämä on ollut linjaus, joka on vain tehty, ja sillä mennään eteenpäin.

Vielä lopuksi, arvoisa rouva puhemies: Tämä voi johtaa myöskin työehtosopimusshoppailuun, kun markkinoita muutetaan tällä tavalla ja ne eivät ole tässä kunnallisessa sopimuskentässä kiinni, ja voi olla, että ne kaikki palveluntarjoajat eivät ole sellaisia tekijöitä, jotka hoitavat työehtoja samalla tavalla ja samalla tasolla kuin näissä normiyhtiöissä on tehty.

Eli täällä on paljon tällaisia asioita, joiden vuoksi tätä lakiesitystä ei olisi pitänyt viedä eteenpäin ja olisi pitänyt kokonaan uudestaan määritellä, millä tavalla sitä kilpailua saadaan paremmin aikaiseksi kuntasektorilla. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kalli.

17.35 **Eeva Kalli kesk:** Arvoisa puhemies! Halusin vielä pyytää puheenvuoron kiittääkseen edustaja Kalliota erinomaisesta puheenvuorosta, jossa hän nosti esiin tämän lakiesityksen muutosten vaikutukset ruokaturvaan ja paikallisiin ruokaketjun toimijoihin. Siis erityisesti suomalaiset ruuantuottajat, elintarvikealan yrittäjät ja yritykset ja ruokapalveluiden tuottajat voivat näiden muutosten myötä ajautua vielä vaikeampaan tilanteeseen. Kyllä meidän yhteinen tehtävämme olisi pikemminkin parantaa näiden toimijoiden toimintamahdollisuuksia ja -edellytyksiä ja varmistaa siten paikallista elinvoimaa, huoltovarmuutta ja ruokaturvaa.

Kiitoksia vielä kaikista näistä puheenvuoroista, joissa tämä asia on nostettu esiin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kallio.

17.36 **Vesa Kallio kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kiitos edustaja Kallille. En minä sen takia tänne enää uudelleen tullut. [Naurua]

Joitain huomioita vielä erityisesti matkailuun ja kehitysyhtiöihin, elinvoimayhtiöihin liittyen. Tästä hankintalain omistusrajavaatimuksesta tulisi sulkea pois yleishyödylliset yhtiöt, kuten elinvoimayhtiöt ja matkailuyhtiöt, ja erityisesti maakunnalliset kasvua tukevat yleishyödylliset yhtiöt tulisi suojella. Hallitusohjelmassa luvattiin, että sidosyksikön omistukselle asetetaan yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusprosentti. Yleistä etua ei ole kuitenkaan huomioitu kaavamaisessa kymmenen prosentin omistusrajassa.

Arvoisa puhemies! Kymmenen prosentin omistusoikeusvaatimus voi heikentää esimerkiksi Visit Finlandin ja matkailun alueellisten organisaatioiden toimintaa ja näin ollen suomalaisen matkailualan kehittämistä ja markkinointia. Suomessa toimii noin 20 matkailualueorganisaatiota. Ne kokoavat kuntia, matkailuyrityksiä ja muita alueellisia toimijoita yhteistyöhön. Matkailuyritykset eivät ole Visit Finland -organisaation kilpailijoita, vaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 62/2026 vp

kyse on yhteistyökumppanuudesta. Pienet kunnat tippuisivat pois yhteisistä matkailuyhtiöistä, jolloin alueelliset yhteistyörakenteet hajoaisivat. Samalla yhteys valtakunnalliseen Visit Finland -järjestelmään katoaa. Kuten talousvaliokunnan mietinnössäkkin todetaan, erityisesti mikro- ja pienyrityksillä ei käytännössä ole enää mahdollisuutta markkinoida palvelujaan yhtä laajasti tai toimia yhteistyössä Visit Finlandin kanssa ilman alueorganisaatioiden apua. Siis tämä on talousvaliokunnan mietinnössä todettu asia.

Arvoisa puhemies! Kehitysyhtiöt ovat voittoa tavoittelemattomia kuntien omistamia ja rahoittamia alueen elinvoimaa kehittäviä organisaatioita, joista suurin osa toimii usean kunnan alueella. Yli puolet Suomen kunnista toteuttaa elinvoimatyötä yhden tai useamman kunnan omistaman sidosyksikköasemassa olevan kehitysyhtiön kautta, loput kuntaorganisaatiossa olevassa elinkeinotoimessa. Useiden asiantuntijalausuntojen mukaan nämä useamman kunnan omistamat ja jopa maakunnan laajuiset kehitysyhtiöt toimivat tehokkaina alustoina alueen elinvoimatyölle. Kehitysyhtiöt toimivat yritystoiminnan kehittämiseksi jo nyt yhteistyössä yksityisen sektorin palveluntuottajien kanssa välittäen sekä myös osaten niiden palveluja.

Lakiesityksen tavoitetta markkinoilta oston kasvattamisesta ei edistetä kehitysyhtiöiden sisällyttämällä lain kymmenen prosentin omistusrajavaatimuksen piiriin. Kuntatalouden kireydestä johtuen osalla pienimpiä kuntia ei yksin olisi mahdollisuutta resursoida elinvoimatyötä juuri lainkaan. Omistusosuusvaatimusta ei tule soveltaa ainakaan elinkeino- ja matkailuyhtiöihin, kun ne hoitavat yleishyödyllisiä tehtäviä eivätkä toimi kilpailijoina markkinoilla. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen

17.39 Rami Lehtinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Ihan alkuun on todettava, että hankintalain tavoite on äärimmäisen hyvä, siis lisätä kilpailua ja vähentää kustannuksia. Kun tällaista uudistusta tehdään, sen pitäisi olla niin intohimoinen, että sinne ei jää kovinkaan paljon porsaanreikiä ja mahdollisuuksia kiertää sitä, mutta aina kun näitä uudistuksia on tehty, niitä mahdollisuuksia jää. Silloin käy helposti niin, että ne tavoitteet eivät välttämättä täysimääräisesti täyty ja sen suhteen on syytä kyllä seurata, mikä tämän lain lopputulos sitten aidosti on.

Mutta otin tämän puheenvuoron oikeastaan siksi, että täällä tuotiin esiin, että lähiruokaa ei jatkossa voisi suosia eikä käyttää eikä kilpailuttaa järkevästi tämän lakimuutoksen myötä, ja sitä en kyllä osta. Halutessaan kunnat voivat uudistaa kilpailutustaan monella eri tavalla päästäkseen siihen samaan tavoitetilanteeseen kuin nykyiselläänkin: ottamalla sen omaksi palvelukseen, tekemällä sen kuntayhtymän kautta, hankintarenkaan kautta tai jopa muuttamalla osakejärjestelyä niin, että osakkeen arvotus muuttuu yhtiön sisällä. Kaikki nämä johtavat siihen, että nykytilanne säilyy, jos ei haluta kilpailuttaa toimintoja. Mutta toki toivoisin, että jokainen haluaisi kilpailuttaa ne toiminnot, että saataisiin se edullisin ja paras ratkaisu.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.